Kako ukrepati, če najdemo talne pasti

V Sloveniji je **vse živali, ki živijo v jamah ali se v njih občasno zadržujejo, prepovedano loviti, ubijati, prenašati, zastrupljati, zadrževati v ujetništvu v jami ali namerno vznemirjati in odnašati iz jame.**

V populacije jamskih hroščev in drugih jamskih živali je mogoče posegati le z **dovoljenjem ministrstva, pristojnega za ohranjanje narave.** Oseba, ki nezakonito poseduje, odvzame, poškoduje, usmrti, izvaža, uvaža zavarovane živalske vrste ali trguje z njimi, se lahko kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom.

Napotki za domačine, sprehajalce, gozdarje, lovce

Če opazite obiskovalce, ki bi se lahko ukvarjali z odvzemom živali v jamah, poskusite z njimi **navezati stik**. Kadar pogovor z njimi ali druga opažanja še okrepijo vaše **sume** o njihovih morebitnih nezakonitih dejavnostih, **obvestite pristojne službe, navedene na prejšnji strani spodaj**. V pomoč pri nadaljnjih korakih jim bodo tudi podrobnejši podatki o vaših opažanjih (npr. število oseb, namen, lokacija opažanj, registrska številka avtomobila itn.).
Kadar **sumite in lahko utemeljite**, da se oseba ali osebe ukvarjajo z nezakonitim odvzemom jamskih živali, **obvestite policijo**.

Dobra praksa – označevanje pasti v jamah

Vse pasti za odlov živali v jamah naj bodo označene z etiketo, na kateri je navedena številka dovoljenja ministrstva, pristojnega za ohranjanje narave, ali kontaktni podatki, prek katerih je mogoče pridobiti podrobnejše informacije.

K varstvu jam in podzemnih živali lahko veliko prispevate jamarji in obiskovalci jam. V primeru najdbe neoznačenih talnih pasti v jamah upoštevajte spodaj zapisana navodila.

Ravnanje v primeru najdbe neoznačenih pasti v kraški jami

1. **Pasti se NE dotikamo po nepotrebnem.**
2. **Pasti fotografiramo.**
3. **Pasti ne odnašamo iz jame.**
4. **Najdbo takoj prijavimo Policiji ali Inšpektoratu RS za okolje in prostor.**
5. **Najdbo sporočimo Zavodu RS za varstvo narave (zrsvn.oe@zrsvn.si).**

ŽIVO JAMSKO BOGASTVO – PREPOZNAJMO IN OHRANIMO ŽIVALI NAŠIH JAM

Besedilo: dr. Teo Delić, Mina Dobravc, Bojana Fajdiga, dr. Jana Laganis, Primož Presetnik
Pregled: mag. Uršula Belaj, Mateja Blažič, Andrej Kapla, Mateja Kocjan, Jure Tičar, Martin Vernik, dr. Al Vrezec
Fotografije: dr. Teo Delić, dr. Uroš Kunaver, mag. Slavko Polak, Bojana Fajdiga
Lektoriranje: Alkemist, prevajalske storitve, d.o.o.
Oblikovanje in tisk: Birografika BORI
Naklada: 2000 izvodov
Izdano in založeno: Zavod RS za varstvo narave, avgust 2020

Zgibanka je bila izdana ob 100-letnici Spomenice Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov. Izdana je v okviru projekta Za Kras (OP20.01465), v okviru aktivnosti za izboljšanje stanja ohranjenosti drobnovratnika, kvalifikacijske vrste na posebnem ohranitvenem območju Kras (območju Natura 2000 SI3000276). Izdelana je v sodelovanju med Agencijo Republike Slovenije za okolje, Društvom za raziskovanje jam Ljubljana, Jamarskim klubom Črni galeb Prebold, Jamarsko zvezo Slovenije, Ministrstvom za notranje zadeve Republike Slovenije – Policijo, Nacionalnim inštitutom za biologijo, Skupino za speleobiologijo Biotehniške fakultete in Zavodom Republike Slovenije za varstvo narave. Gre za prenovljeno in dopolnjeno zgibanko Živo jamsko bogastvo, ki jo je leta 2008 izdalo Društvo za raziskovanje jam Ljubljana.

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE

NIB NACIONALNI INŠTITUT ZA BIOLOGIJO NATIONAL INSTITUTE OF BIOLOGY

Univerza v Ljubljani Biotehniška fakulteta

SubBioLab

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE

Prepoznajmo in ohranimo živali naših jam

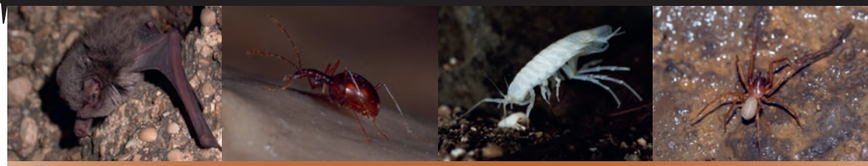

ŽIVO JAMSKO BOGASTVO

Živo bogastvo naših jam

Slovenija je z več sto vrstami podzemnih živali med **najbogatejšimi območji na svetu.** Številka se nanaša na prave podzemne živali, ki so prilagojene življenju v podzemlju. Te živali so delno ali popolnoma slepe, niso obarvane ali je njihova pigmentacija močno zmanjšana in imajo večinoma podaljšane okončine.

V primerjavi s površinskimi so podzemni ekosistemi preprostejši. Viri hrane so v jamah pičli, pa vendar v njih živijo **številni raznoliki in nenavadni organizmi.** Poleg vsem znane človeške ribice ali močerila v naših jamah živijo številne vrste mehkužcev, pajkovcev, rakov, stonog, hroščev in drugih živali. S svojo raznolikostjo in številom vrst izstopajo zlasti raki in hrošči.

močeril
(Proteus anguinus)

širokonoga pretnerija
(Pretneria latitarsis)

jamski krešič
(Typhlotrechus bilimeki)

jamska kačica
(Haasia stenopodium)

jamski paščipalec
(Neobisium spelaeum)

Boletov jamski ježek
(Monolistra bolei)

vitkonoga slepa postranica
(Niphargus stenopus)

postojnski jamničar
(Zospeum spelaeum)

jamska pijavka
(Dina sp.)

Jamski hrošči v Sloveniji

Prav v Sloveniji so odkrili, **da živali lahko živijo tudi v podzemlju. Prva najdba jamskega hrošča na svetu** prihaja iz Postojnske jame. Tam je z najdbo **drobnovratnika** (*Leptodirus hochenwartii*, Schmidt, 1832) vzniknilo zavedanje o obstoju **pravih podzemnih živali.** To odkritje je sprožilo začetek sistematičnega raziskovanja podzemnega živalstva in jamskih ekosistemov.

Zaradi lastnosti kamninske podlage, razgibanosti površja, geoloških procesov in sprememb klime v preteklosti je življenjsko okolje posameznih vrst lahko omejeno na majhna območja. To so naši endemiti, kar pomeni, da jih ne bomo našli nikjer drugje na svetu. Mnoge vrste so znane le iz ene same jame. Take jame imajo izjemen globalni pomen, saj je njihovo varovanje ključno za ohranitev teh edinstvenih vrst v svetovnem merilu.

V Sloveniji je bilo najdenih več kot 175 različnih vrst in podvrst jamskih hroščev. Tudi po 180 letih še ne poznamo vseh, saj znanstveniki odkrivajo in opisujejo nove, znanosti še nepoznane vrste.

drobnovratnik *(Leptodirus hochenwartii)*

So podzemne živali lahko ogrožene?

Podzemne živali najbolj ogrožajo spremembe na površju. Nanje še posebej vplivajo človeški posegi in dejavnosti, kot so urbanizacija, spremembe vodnega režima, črpanje podtalnice, razlitja kemikalij in drugih nevarnih snovi ter gnojenje. Pozabiti ne smemo niti na onesnaževanje jam z odpadki, celo nevarnimi, ki lahko onesnažijo pitno vodo in vplivajo na naše zdravje.

Zaradi ozke razširjenosti so vse jamske živali zakonsko zavarovane in lov nanje je brez ustreznih dovoljenj prepovedan.

Nezakonitemu odvzemu iz narave so še posebej izpostavljeni **jamski hrošči,** ki jih lovijo v talne pasti. Te pasti so večinoma kar plastični ali stekleni lončki, v katerih sta vaba in konzervirno sredstvo. Pasti so v jamah lahko postavljene **več mesecev,** zato se lahko vanje ujame veliko hroščev in druge podzemne živali.

Nezakoniti odvzem je nestrokoven in nenadzorovan, zato lahko prizadene lokalne populacije podzemnih živali.

V jami najdene talne pasti za odvzem jamskih hroščev.

Nezakonite oz. neoznačene pasti v plastičnih lončkih so dobro zakrite in jih je težko opaziti.